

Brossa, Casasses, Horta) i compara els dos primers —de l'avantguarda clàssica— amb els segons —hereus de la cultura dels seixanta i d'aspecte rupturista. Per acabar, Emili Samper Prunera parla de les relacions de «Balades i vinyetes: ressons folklòrics al còmic». A partir d'un corpus de còmic internacional —franco-belga, britànic, nord-americà, espanyol, japonès, etc.—, analitza la representació del concepte *balada* i les manifestacions que pot tenir: entorn de la música, el folklore, etc.

El volum —i, en conseqüència, les dotze aportacions— posen a disposició del lector nova informació i renoven les perspectives entorn de la «balada» —des dels trobadors a la postmodernitat—, encara que les línies definitòries que voldrien intentar aportar al volum sols han ajudat a remarcar el polisèmic del terme i la possible conclusió que, en paraules de Sunyer, a vegades la semblança «es tracta d'una simple coincidència» (p. 3).

Recapte filològic

GISELA GALÍ

Universitat Autònoma de Barcelona
gisela.gali@uab.cat

ROVIRA I MIRÓ, Joan (coord.): *Recapte filològic. Estudis de llengua, literatura i societat*, Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 2024.

Si la coca de recapte és una 'coca que es fa amb pasta de farina amb oli, arengada, talls de botifarra, cansalada, ceba, pebrot, etc.' (DIEC2), la que degustem a *Recapte filològic* no és ben bé la tradicional: la pasta de farina (la filologia) fa de llit a ingredients (recerques) que no hi són els més habituals, ja que pretén «reflectir la gran varietat d'enfocaments que pot tindre el món de la filologia» (p. 8). Aquesta compilació d'estudis de llengua, literatura i societat vol ser, també, el «rastre material» (p. 8) de la ja dissolta associació d'Estudiants de Filologia Catalana de la URV, que va organitzar el primer Congrés d'Estudiants de Filologia Catalana postpandèmic (el 5 d'abril de 2022) amb presència de més de 130 universitaris del domini lingüístic.

Obren el recull miscel·lani figures o realitats poc considerades. Amb «Lingüístes catalanes i catalanòfiles abans de la "normalització". De la dona en la lingüística catalana» —dins l'article el títol apareix sense el punt, un canvi significatiu que en modifica la lectura i que s'adequa més al contingut—, Jordi Ginebra proporciona una relació de dones, nascudes entre el 1940 i el 1955, que són autores de treballs sobre la llengua catalana publicats a partir de 1976 amb l'objectiu —complet de llarg— de fer més visible el paper de la dona en la lingüística catalana.

A més, l'article pot esdevenir, per als investigadors novells, un bon exemple de les dificultats de delimitar l'objecte d'estudi.

Pere Navarro ens ofereix una «Aproximació a la parla dels gitanos de la Part Alta de Tarragona», que tenen el català com a llengua habitual amb alguns elements lèxics del caló. Gràcies a unes dades recollides «sense haver concertat cita» (p. 33), Navarro en descriu trets fonètics, morfològics i lèxics alhora que recull oracions que palesen la combinació dels dos codis —el que anomena *catalanocaló*—: morfologia i sintaxi catalanes amb lèxic caló, com a *aquest busnó cantipela* ('aquest home fa pudor'); o, dins del mot mateix, arrel catalana amb morfema caló, com a *petonanyi* ('petó').

«Palmira Jaquetti i l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya» reivindica aquesta folklorista i professora clau en el projecte de recollecció de cançons: en va aplegar 10.000 entre les tretze missions encarregades (1925-1934) i les dues que va fer per compte propi (1936-1937 i 1940), fet que la va convertir en la col·laboradora més prolífica d'una obra «de primera magnitud en el camp de la cançó, comparable a altres grans obres que ens fan grans com a cultura» (p. 57). L'article de Carme Oriol remarca la qualitat lingüística i literària de les memòries jaquettianes sobre les missions («escrites en una prosa poètica admirable», p. 58), a banda de destacar-ne la vàlua per a la societat.

Tot seguit, prenen protagonisme dos objectes d'estudi que ens fan viatjar segles enrere. Les «Observacions sobre els paratextos lírics del traductor en la primera edició de la traducció d'Ausiàs March feta per Jorge de Montemayor» ens permeten entendre la difusió dels preceptes del poeta valencià en la cultura hispànica dels segles XVI i XVII. Miguel Martínez n'analitza un prefaci i tres postfacis en què es perfila un March hiperbòlicament superior als autors clàssics («y a tu Valencia tanto sublimaste / que Esmirna y Màntua quedan por el suelo», versos 3-4 de «Jorge de Montemayor a Mossén Ausiàs March») i s'evidencia la influència que va exercir en Montemayor, «que extrapola molts conceptes de la poètica amorosa marquiana i és capaç d'adaptar-los a la seua concepció de la realitat» (p. 70). Per la seva banda, Francesc Massip, amb «L'espectacle de la mort», detalla diversos episodis d'execucions capitals per intents de regicidi o formes de dissidència en els quals les tortures arribaven a ser «una orgia de la brutalitat i la repressió» (p. 82) que fins i tot ha quedat testimoniada en diverses obres d'art reproduïdes al llibre.

La mirada de gènere i *queer* ocupa les últimes pàgines del volum. Joan Pere Fortuny ens presenta «Una aproximació "queer" de la identitat sexual literària» a partir de l'anàlisi de transgressions identitàries, subversions sexuals i relacions homosexuals en novel·les (o contes) de Biel Mesquida, Lluís Maria Todó, Carles Rebassa, Sebastià Portell i Terenci Moix protagonitzades per homes que «busquen diferents maneres de manifestar una indeterminació cap a la norma» (p. 94). A «Seràs mare: ja està decidit! Repronormativitat i heteronormativitat en els llibres il·lustrats» Elena Fierli alerta d'una retòrica de la maternitat que traspuja en llibres i àlbums il·lustrats i que es dibuixa com una obligació biològica o un destí

únic, en comptes de proposar «models i tipologies que no censurin ni estigmatitzin, que contribueixin a construir un pensament crític i educar la mirada de les persones petites; que no homologuin el seu gust ni la seva capacitat de triar» (p. 101). Finalment, «Nacions i feminitzacions», de Montserrat Palau, analitza la jerarquia que implica el binarisme i com aquesta contraposició de forces es trasllada a símbols, analogies i metàfores que representen nacions i colonitzacions. Ucraïna com a dona violada per un agressor rus o Catalunya com una dona enganyada i maltractada per un nuvi intolerant que és Espanya són exemples de com la nació es feminitza i és passiva davant d'un estat masculinitzat, poderós i amb un rol actiu.

Si bé la ceba, el pebrot i la botifarra solen ser els protagonistes de les coques de recapte, convé no oblidar que podem fer reposar sobre la massa altres hortalisses, verdures, carns i fins i tot peix, perquè la filologia pot tenir una mirada àmplia i permetre'ns assaborir altres elements de la cultura a què pertany. Tot i alguna pàgina poc polida tipogràficament, l'Associació d'Estudiants de Filologia Catalana de la URV, abans de penjar el davantal, ens serveix un plat cuinat amb amor que és una bona mostra de les possibilitats dels estudis filològics. Que n'aprofiti la lectura.

Rellegir Els Marges

JOSEP CAMPS ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya

jcampsar@uoc.edu

1. MARGES (2024): *Els Marges* (ed.), *Literatura catalana. Del Modernisme als anys trenta*, Palma: Lleonard Muntaner Editor; «Temps Obert» 39.
2. MARGES (2024): *Els Marges* (ed.), *Literatura catalana. De la postguerra a la postmodernitat*, Catarroja-Barcelona, Palma: Editorial Afers; «Literatures» 33.
3. MARGES (2024): *Els Marges* (ed.), *A la ratlla del desig. Cinquanta anys de crítica cultural*, Lleida: Pagès editors; «Argent viu» 174.
4. MARGES (2024): *Els Marges* (ed.), *Llegir el present. Cinquanta anys de crítica literària (1974-2024)*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Textos i Estudis de Cultura Catalana» 265.

L'1 de maig de 1974 veia a llum el primer número de la revista *Els Marges*. N'era el director Joaquim Molas i els redactors Josep M. Benet i Jornet, Jordi Castellanos, Josep Murgades i Enric Sullà. Cinquanta anys després, malgrat els inevitables canvis soferts per l'equip de redacció (incloent-hi els traspassos de Molas i de